● Көкейтесті сұхбат

ТЕҢГЕ ШЕТЕЛ ТАУАРЛАРЫН ӘКЕЛУМЕН ҚУНДАНБАЙДЫ

дейді республикалық «Қазконтракт» корпорациясы акционерлік қоғамының президенті Қанат Тұрапұлы

— Қанат Тұрапұлы, қазір қарапайым оқырман ұғынуға түсінікті түрде атаулар көп. Елімізге алғашқы ірі кәсіпкерлік бет алған тұста бұл өрнек дұрыс та шығар. Әрқашан Сіз басқарып отырған мекеменің көпшілік бастауы...

— Иә, осы күні халықтың ұғынуына қиын соғатын атаулар түрі көбейді. Олардың сөздік қорымызға енуі, күнделікті қарым-қатынаста қолданылуы заман талабына сай ең экономикасында болып жатқан өзгерістерді тұнғыш отыр. Бұл бірінші өркениетті елдер бастан кешкен заңды құбылыс.

Кешегі Одақ тұсында Қазақ КСР Министрлістік жабдықтау комитеті (Госснаб) аталған бірінші мекеме 1991 жылы материалдық ресурстар министрлігі болып қайта құрылды. Ол кезде Одақ көлемінде бұқіл материалдық өндіріктер КСРО Мемжоспаркомы, оның республикадағы дағы сондай құрылымы (Госплан) арқылы бөлініп отыратын. Елімізділік тәуелсіздігі мен елдің өзіндік қарық қатынастарына тұбегейлі бет бұрумен орай аталған министрлік таратылды, соның негізінде 1992 жылы желтоқсанда республикалық контракт корпорациясы дүниеге келді.

— Қазконтракт нендей нақсатпен құрылды? Қандай іспен шұғылданасыздар?

— Тұрмыс кешіс одағы тарағаннан кейін экономикалық байланыс үзіле бастады. Бұрынғы салдары әр елдің экономикасына өз әлдағы тәуелсіз қойылды. Кешіс жүйесі тұсында бір-біріне тәуелдік қатынасымен құрылған кәсіпорындар шикізаттың не басқа дамын шығаруға қажетті бөлшектердің уақытылы жеткізілмеуінен тоқтай бастады. Бұл ең алдымен сол елдің халқының тұрмысына зор қиындықтар, алаң салды. Тұйық шеңберден шығар жол іздеп еркін-ақ ауа-сарынға түсті...

Біздің акционерлік қоғам дағы осындай елімізі үшін өте қиын, сын кезеңде құрылды. Басты мақсатымыз — аталған мемлекеттердегі, кәсіпорындарымен достұлық қарым-қатынасты қалпына келтіру, екі жақты тиімді жеңіл-желпі негізінде өзіндегі өнеркәсіп орындарын, зауыттар мен фабрикаларды, ауылшаруашылығы өнімдерін материалдық-техникалық, жабдықтармен қамтамасыз ету, базарды тауармен толтыру нәтижесінде тай-тай басқа тұғырлардың беделін қатыру.

— Қай өлкелермен сыртқы экономикалық байланыс жасайсыздар? Оның Қазақстан үшін қандай маңызы бар?

— Бұрынғы КСРО республикаларымен жасалған үкіметаралық келісімдер негізінде босты әріптестік — Ресей мемлекетімен тығыз қарым-қатынас жолға қойылды. Тек 1993 жылы осы кершы елмен 366 миллион доларға жүк ішінсаны сауда (клиринг) жасадық. Соның нәтижесінде республика күзгі жиын-терін, мал қыстату және т. б. маңызды науқандар үшін 600 мың тоннаға жүк бөлінсе, 900 мың тоннадан астам дизель отыны, 84 мың тонна мазут, 128 мың тонна тұз жеткізілді. Украинадан — 1 миллион тоннаға жүк, темір өнімдері, 50 мың тоннадай қант, Беларустан — тамақ және химия өнеркәсібі бұйымдары, Өзбекстаннан — жеңіл өнеркәсіп өнімдері (мақта, т. б.) әкелінді.

Алыс шетелмен, оның ішінде АҚШ, Қытай, Түркия, Австрия және т. б. мемлекеттермен тығыз байланыс орнату қолға алынды. Осы аталған елдермен бөлтірдің өзінде 20 миллион доларға сауда жасалды. Түскен қаржының жартысы көкеметі есінуқшаны керекті заттарға жұмсалды. Басқа дашет мемлекеттермен сыртқы экономикалық байланыс жасау көзделуде.

— Шетел тауарларын сауданастың ең тиімді нысаны ақшасы осы айырысу өнемін жоғарыда айтып өттіңіз. Осы бағытты қарым-қатынас қай елдермен жолға қойылды?

— Тауар үшін осы айырасудың бұл түрі жақын шетелмен, әсіресе Ресеймен, Украинамен, Өзбекстаномен, Қырғызстаномен, Тожикстаномен, Грузиямен арадағы сауда да қолданылып жүр. Оның мөлшерін үстіміздегі жылы 1 миллиард доларға жеткізуді ыңсалап отырмыз. Президент Н. Назарбаевтың көкеметі Ташкент сапары нәтижесінде Қазақстан мен Өзбекстан арасында еркін сауда аймағы құрылғаны белгілі. Осы аймаққа кәзір Қырғызстан қосылуға тілек білдіреді. Біртұмақтастықты одан әрі дамыту мақсатында таяу арада аталған Орта Азия мемлекеттері астанасында сауда үйлерін ашып, ойымда бар. Бұл ой іс жүзіне асып жатса, олар да тәжісіне білдеп сондай сауда нүктелерін ашады.

— Қолға алған іс ілгерілеп қиындықтары болмайды. Оларын қалай күресіп жатырсыздар?

— Қиындықтың ең үлкені бұрынғы осы аймақты жыдырғанан, кейін ар республика айналысқа өз ақшасын енгізген тұста болды. Нәтижесінде бұрынғы осы айырысу тоғаны қолда. Жұмысты қайта қалыпқа келтіру үшін тез арада өзіміздің Контрактбанк акционерлік банкін құрып, ТМД мемлекеттерінен өнімжақты қарым-қатынас орнаттық. Соның арасында өз кәсіпорындарымыз бен шетел кәсіпорындары арасында төленбердің жүрісін ұдыр жеңілдеттік. Қазір жаңадан нәтиже жалғасын келді. Алдағы уақытта аталған банктің жарты қорын 10 миллион теңгеге жеткізуді жоспарлап, басқа республикаларда корреспондентік есепшоттар ашуды ниетін отырмыз. Оған қоса таяу арада бірқатар шет мемлекеттер несие беруге уәде етті.

— Кемшіліктер, осы арада сезіліп болейік. Шетел несиесін алып, оны пайдаланған тиімді ме?

— Мен бұл жерде тек шетел несиесін алған пайдалы дегенойды айтқалы отырған жоқ. Біз өткен жылы өзіміздегі ұлттық банктен 32 миллард сом несие алып, халық шаруашылығын мұқтаждарына жұмсадық. Алайда осы жылы несие беру тәртібі нұсқан нығарлы кетті. Қазақстан Ұлттық банкі орталықтанған несие қорына 330-350 процентпен қайтарым мөлшерін белгілейді. Оны алып, қысқа мерзім ішінде сондай жоғары өсіммен қайтару өте-мөте қиынды қолынан келе бермейтін шаруа. Және бұл несиенің өзі көбінде жетпей жатады. Ал шетелден алған несие шарттары басқаша. Қазір бір Ресей мен басқа да шет мемлекеттен валюталық несие алу мәселесінен тікелей шұғылданып жатырмыз. Корпорацияның Канада Банк тобынан 50 миллион доларға тауар түріндегі несие алуға уағдаластыры бар. Түскен қаржы, өрнек республика үшін маңызы зор заттар — мұнай мен мұнай өнімдерін сатып алуға жұмсалмақшы. Корпорация атқарып жатқан істердің бірі — бұрынғы кешес республикаларының қарамағындағы сенсаулықтық құрылымдармен тікелей байланыс орнату. Мәселен, Хиршілес Ресейдегі Башқұртстанмен мұнай өнімдері, Якут (Саха) Республикасынан, Хабаров пен Красноярск өлкелерінен — алаш, Уралт облысынан химия өнімдері мен дағы жеткізілмек.

Өткен жылғы жетістіктерді саралайтын болсақ, корпорация 16 миллион теңге таза пайдамен шықты. Акционерлерге 150 процент дивиденд берілді.

— Алматы қаласы мен астаналық облыс кәсіпорындарын материалдық-техникалық жабдықтау жағы қалай?

— Астана мен облыс кәсіпорындарын қажетті зетпен біздің «Алматижабдықтау» компаниямыз, корпорацияның облыстық бөлімшелері мен қалада орналасқан «Қорғау», «Эстетика», «Алматытемірконтракт», «Алматыэнергоконтракт» фирмалары жабдықтайды. Олар бұл кәсіпорындардың талап-тілегін бірінші кезекте қанағаттандыруға бар күшін салады.

— Теңге құны түсіп барады. Оған бүкіл республика жұртшылығы алаңдауда. Осы ұлттық ақшамыздың беделін көтеруде қандай іс-қимыл жасап жатырсыздар?

— Ұлттық ақшаның бүгінгі тағдыр-талайына біз де алаңдап отырған жайтымыз бар. Алайда, теңге ішкі рынокқа шетел тауарларын тоғытумен күндабайтынын белгілі. Алдымен өндірістің құлдырауын тоқтату қажет. Оған мемлекет тікелей шешуші, осы жөнінде ойлы, технологиялық өнгізу керек. Тұстағы келгенде, бұл кәсіпорындары рынокте бәсеке тұғысқаттық, залыстық жүру тауарларын өндіретін болуы тиіс. Бұл орайда, біздің бірінші ең мәселелер жағалының жатыр. Мәселен, корпорацияның «Отчустік» (Шоколад) фирмасы Сарыжаз кәсіпорнымен бірлесіп сметкешіктілік, фарфор-фаянс бұйымдарын шығара бастады. «Алат» фирмасы (Алмалы) полиэтилен, темір бұйымдарын шығарумен қолға алды. Республиканың басқа аймақтарды бөлімшелерміз де осы бағытта іс-қимыл жасап, елімізділік тәуелсіздігін нығайтып, одан әрі гүлденуіне өз үлестерін қосуда.

— Корпорацияның қайырымдылық қызметі жөнінде бір-екі ауыз сөз...

— Мұқтаж орындарға мейірімділік көрсетуден біз ешқашан бас тартқан емеспіз. Былтырдағы өзінде корпорация барлығы 150 миллион сомнан астам қайырымдылық көмегін көрсетіпті. Жуықта ғана 150 жылдық мерейтойларын жаңыдан қолға жаттқан Абай мен Жамбыл бабаларымыздың ескерткіштерін ашуды ниетіміз отырмыз. Оған қоса таяу арада бірқатар шет мемлекеттер несие беруге уәде етті.

— Оқырмандарға мейірімділік көрсетуден біз ешқашан бас тартқан емеспіз. Былтырдағы өзінде корпорация барлығы 150 миллион сомнан астам қайырымдылық көмегін көрсетіпті. Жуықта ғана 150 жылдық мерейтойларын жаңыдан қолға жаттқан Абай мен Жамбыл бабаларымыздың ескерткіштерін ашуды ниетіміз отырмыз. Оған қоса таяу арада бірқатар шет мемлекеттер несие беруге уәде етті.

1-80

Газет 1918 жылы
21 маусымнан шығады

Жетісу

№ 43 (15200)
ЖҰМА
27 МАМЫР
1994 ЖЫЛ

БАҒАСЫ КЕЛІСІМДІ

Алматы облыстық қоғамдық-саяси газет

КӨРШІ ЕЛДЕРДІҢ БІРЫҢҒАЙ ЭКОНОМИКАЛЫҚ КЕҢІСТІГІ

дамыған-ныңғаятын, тиімді жұмыс істейтін болады

Бүгін дейін хабарланғанындай, мамырдың 23-нен 24-іне Президент Нұрсұлтан Назарбаев Ташкентте болып, Қазақстанмен Өзбекстандағы кездесіпік ресми ашылуына қатысты.

Тұңғыш республикаларға достасуына келісімен жоғары мәртебелі болатын республикада онын Президент Ислам Каримовпен кездесуі болды. Олар Қазақстан жаңа тарихы, мемлекет және әскер тағдырлы 600-дей дерлік ортақтарын жіберген кездерді отыруы байланысты мәселелер төңірегінде сөйлесті.

Кездесудің кейін мемлекет басшылары Ташкенттің экспо-орталығына келді. Мұнда бізде республикаларда «Ғылым, және технологиялар және конверсия» көрмесі ашылып болатын. Тұрлі салалар шығаратын өнімдерді ұсынсыпмен. Қазақстан ғалымдарды мен инженерлердің жетістіктерімен танысқан соң, Президенттер ортақтарымен іскерлердерімен ортақ өнімді.

Алаңы өнуінің барысында бірыңғай экономикалық кеңістіктің тиімді жұмыс істейтін кездері болып отырған собеттер тоқтасынды.

Бұдан кейін Президенттер ынтымақтастық шарттарына қол қойды (Әлішер Науаи есімінде сүрет бейнеді, оның шығармасы тұсқа қойды. Керісінші мемлекеттік басшыларының бұлайша сұрмет көрсетуінің терең мәнісі бар. Әлішер Науаи түркі халықтарының достығын нығайтуда, бүкіл адамзатты бейбітшілікке, татулық пен тұмсықшылыққа шақырып өткен. Сондықтан да оның әлемдік мәдениеттің алтын қорының лайықты орын алған өнімі ретінде мұнда обелиск мен қалақтар үшін бірдей қамқор.

Нұрсұлтан Назарбаевпен болған жаңа кездесу де осындай тәуелсіз отқалы, өйткені әрбір мұндай кездесу үлкен жаңалықтар туғызып, жаңа ойларды өмірге келтіреді.

Біздің елдерімізді, деді бұдан әрі Ислам Каримов, ортақ жаңалықтардың уақыт жолы, мәнісі де жаңадан ынтымақтас реформа жолын таңдап алды. Екі ел де тәжірибе тәбіретін байлықтарына ие. Біздің осы байлықтарды ыңғайлы, экономикалық, ұлттық және адамгершілік күш-мүмкіндіктерімізді пайдалана тереңірек үйлестіру бағытын жүргізуіміз қажет. Президент көрші мемлекеттердің өмірлік бізмен ынтымақтасуымыз мәселесінде форматтарын басым бағыттарын тоқтадық. Олардың жұмыс жолы бұл елдердің экономикалық ерекшеліктерінің, халықтарының жоғарғы мүдделіктерінің ескерілмеуі етеді. Сондай-ақ ол Арал теңізі және оның тағдырінің ғаламшарлық проблемаларын шешуге Орталық Азия елдерінің күшін одан әрі біріктіру қажеттігін айтты.

Бізлер — екеуміз қатар өмір сүрін келе жатқан, көршілес өркениет елмін. Бір-бірімізге ортақ ұлттық мәдениетіміз, тағдырымыз, мәдениетіміз,